

Kültürel Öğelerin Altyazı Çevirilerindeki Aktarımı ve Çeviri Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Transfer of culture-specific elements in subtitles and translation problems

ÖZET

Film çevirileri, kültürlerarası iletişimde önemli bir yere sahiptir. Altyazı çevirisi, bu iletişimi sağlamak için kullanılan en yaygın yöntemlerden biridir. Bu çalışmanın amacı, altyazı çevirilerinde çeviri süreci ve çeviri kararlarının kültürel öğeler üzerindeki etkilerini incelemektir. Altyazı çevirisi sırasında karşılaşılan sınırlamalar, kültürel öğelerin aktarımında çeviri sorunlarına yol açabilmektedir. Bu çalışmada, bu sorunların nedenleri ve sonuçları araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, deneyimli film çevirmenleri ile yapılan mülakatlar ve nesnel yorumlama yöntemi (objektive Hermeneutik) kullanılarak, kültürel öğelerin aktarımında karşılaşılan zorluklar ve kullanılan çeviri stratejileri analiz edilmiştir. Özellikle Türkçe altyazılı “Unsere Mütter Unsere Väter” adlı Alman filmi üzerinden yapılan analizlerle, çeviri kararlarının kültürel öğelerin aktarımı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, altyazı çevirilerinde kültürel öğelerin aktarımında bazı kayıpların yaşandığı, bu kayıpların dil ve kültür farklılıklarının yanı sıra çevirmenin aldığı çeviri kararlarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu makalenin içeriği, 2017 yılında İstanbul Üniversitesi'nde tamamlanan “Altyazı Çevirilerinde Kültürel Öğelerin Aktarımı ve Çeviri Sorunları” başlıklı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Altyazı Çevirisi, Kültürel Öğeler, Film Çevirisi, Çeviri Kararları, Altyazı.

ABSTRACT

Film translations play a crucial role in intercultural communication, with audiovisual translation being one of the most common methods facilitating this communication. This study aims to examine the translation process and decisions' effects on cultural elements in audiovisual translations. Due to constraints encountered during subtitle translation, issues may arise in conveying cultural elements. The causes and consequences of these issues are investigated in this study. To achieve this goal, interviews with experienced film translators and the objective hermeneutic method are utilized to analyze the challenges encountered in conveying cultural elements and translation strategies. Specifically, through analyses conducted on the Turkish subtitled version of the German film “Unsere Mütter Unsere Väter” the effects of translation decisions on the transfer of cultural elements are evaluated. As a result, it is determined that some losses occur in the transfer of cultural elements audiovisual translations, stemming from both language and cultural differences and the translation decisions made by the translator. This article's content is adapted from the master's thesis titled “The Transfer of Cultural Elements and Translation Problems in Subtitle Translations”, completed in 2017 at Istanbul University.

Keywords: Audiovisual Translation, Cultural Elements, Film Translation, Translation Decisions, Subtitles.

GİRİŞ

Küreselleşmenin hız kazanmasıyla birlikte, farklı kültürler arasındaki iletişim her zamankinden daha kritik bir hale gelmiştir. Kültürlerarası iletişimi etkin bir şekilde kolaylaştıran başlıca araçlardan biri, filmlerin altyazı ile çevrilmesidir. Altyazılar, izleyicilere farklı bir dilde anlatılan hikâyeleri anlamalarını sağlar ve orijinal dildeki konuşmaların özünü koruyarak, hedef dildeki izleyicilerin de bu içeriğe erişimini mümkün kılar. Ancak, bu süreçte kültürel unsurların etkili ve doğru bir şekilde aktarılması önem taşır. Örneğin, Amerikan kültürüne özgü bir deyim veya şakanın hedef dilde anlaşılması, çevirmenlerin bu kültürel unsurları doğru bir şekilde yansıtma yeteneğine

Meltem Damar Yılmaz¹
Turgut Gümüšoğlu²

How to Cite This Article

Damar Yılmaz, M. & Gümüšoğlu, T. (2024). “Kültürel Öğelerin Altyazı Çevirilerindeki Aktarımı ve Çeviri Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:8; pp:1413-1425. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13383848>

Arrival: 28 July 2024
Published: 28 August 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0577-3304

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir, Türkiye. ORCID: 0000-0003-4095-0193

bağlıdır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı, altyazı çevirisinde kültürel unsurların nasıl aktarıldığını ve bu süreçte karşılaşılan çeviri sorunlarını detaylı bir şekilde incelemektir.

Altyazı çevirisi, çeviri çalışmalarında önemli bir yer tutar ve çevirmenlerin karşılaştığı zorlukları anlamamıza yardımcı olur. Altyazı çevirisi, bir film veya televizyon programının orijinal dilindeki konuşulan metni hedef dilde yazılı bir metne dönüştürme sürecidir. Bu süreç, çevirmenin dilbilimsel ve kültürel bilgisinin yanı sıra teknik bilgi ve becerilerine de dayanır. Örneğin, bir İngilizce filmi Türkçeye çevirirken, çevirmenin İngilizce dil bilgisine ve İngiliz-Amerikan kültürüne hâkim olması gerekmektedir. Bu hâkimiyet, çevirmenin orijinal metinde yer alan kültürel unsurları doğru ve anlaşılır bir şekilde hedef dile aktarmasını sağlar.

Kültürel unsurlar, bir metnin veya konuşmanın ait olduğu kültürel bağlamdan türetilen özel ifadeler, deyimler, tarihsel referanslar, espriler ve sosyal normları içerir. Bu unsurlar, kaynak kültüre özgü anlamlar taşıyabilir ve hedef dilde doğrudan karşılıkları bulunmayabilir. Örneğin, bir Amerikan filmindeki bir deyim veya mizahi unsur, Türk izleyiciler için anlaşılır olmayabilir ve bu durumda çevirmenin bu unsurları hedef dilde benzer bir etki yaratacak şekilde uyarlaması gerekmektedir. Altyazı çevirisindeki zaman ve alan kısıtlamaları, çevirmenlerin bu kültürel unsurları uygun şekilde aktarma yeteneklerini sınırlayabilir ve genellikle kültürel nüansların kaybolmasına neden olabilir.

Altyazı çevirisi, sadece dilbilimsel bilgiye değil, aynı zamanda kaynak ve hedef kültürler hakkında derinlemesine bilgiye dayalıdır. Çevirmenler, kaynak dildeki kültürel unsurları anlamalı ve bu unsurları hedef dilde en uygun şekilde ifade etmelidirler. Bu, çevirmenlerin sık sık metinleri kısaltmalarını veya uyarlamalarını gerektirir, çünkü altyazılar ekranda sınırlı bir süre boyunca görüntülenir ve bu da izleyicilerin hızlıca okumalarını gerektirir. Bu nedenle, çevirmenlerin kültürel referansları sıkça basitleştirmesi veya yerel kültürde anlaşılacak bir biçimde yeniden şekillendirmesi gerekir. Örneğin, bir İngilizce ifadeyi Türkçeye çevirirken, çevirmenin orijinal ifadenin anlamını ve etkisini korumak için Türk kültürüne özgü benzer bir deyim kullanması gerekebilir.

Bu çalışmada, altyazı çevirilerinde kültürel unsurların nasıl aktarıldığını anlamak için nitel bir araştırma yöntemi olan mülakat yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, film çevirmenleriyle yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar, çevirmenlerin altyazı çevirisi sırasında karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara getirdikleri çözümleri detaylı bir şekilde anlamamıza olanak sağlar. Bu nitel veri toplama yöntemi, çeviri sürecinin derinlemesine incelenmesini ve çevirmenlerin deneyimlerine dayalı zengin bir bilgi elde edilmesini sağlar.

Bu çalışmada kullanılan diğer bir analiz yöntemi ise Marying'in objektif yorumlama yöntemidir. Bu yöntem, bir filmdeki kültürel unsurların nasıl aktarıldığını anlamak için detaylı bir içerik analizi sunar. Marying'in yöntemi, çeviri sürecindeki her aşamanın sistematik bir şekilde incelenmesine ve çevirmenin karşılaştığı zorlukların belirlenmesine yardımcı olur. Özellikle, çevirmenin yaptığı seçimlerin kültürel unsurların aktarımını nasıl etkilediğini ve bu unsurların hedef dilde nasıl algılandığını değerlendirmeyi mümkün kılar. Bu yöntem, çevirinin doğruluğunu ve etkinliğini artırmak için önemli bir araçtır.

Çalışmanın bulguları, altyazı çevirisinde kültürel unsurların aktarılmasında önemli kayıpların veya değişikliklerin meydana geldiğini göstermektedir. Zaman ve alan kısıtlamaları, genellikle bu unsurların sadeleştirilmesini veya kısaltılmasını gerektirir. Bu durum, kültürel nüansların kaybolmasına ve izleyicilerin orijinal metnin tam anlamını kavrayamamasına yol açabilir. Örneğin, "Unsere Mütter, Unsere Väter" adlı Alman filminin Türkçe altyazılarında, Alman kültürüne özgü bazı ifadeler ve tarihsel referanslar basitleştirilmiş veya uyarlanmıştır. Bu uyarlamalar, Türk izleyicilerin filmdeki olayları ve karakterleri daha iyi anlamalarını sağlarken, orijinal kültürel bağlamı tam olarak yansıtamaz.

Araştırma, çevirmenlerin, izleyicilerin kültürel referansları anlayabilmesi için sık sık kaynak kültürden ödün vermek zorunda kaldığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, çevirmenlerin çeviri sürecinde dengeyi nasıl kurdukları, kültürel öğelerin korunması ile izleyiciye anlaşılır bir metin sunma gerekliliği arasında gidip gelmeleri, çevirinin başarısı açısından kritik bir rol oynamaktadır.

ALTYAZI ÇEVİRİSİ VE KÜLTÜREL ÖGELER

Kitle iletişim çağında izleyiciler, dünya genelinde film ve dizi gibi içeriklere kaynak izleyicilerle eşzamanlı erişim talep etmektedir. Bu kültürlerarası aktarım, izleyicilerin belirli bir kültürü nasıl algıladığını ve ne kadar özdeşleştiğini sosyal değişkenlere bağlı olarak değiştirir. Altyazılar, izleyicilere izledikleri filmin yabancı bir kültüre ait olduğunu sürekli hatırlatır.

Çeviribilimde, altyazı çevirilerinde kültürel öğelerin aktarım zorlukları üzerinde durulmaktadır. Zojer, altyazı çevirilerinde kaynak kültürü bozan eğilimlere dikkat çekerek, erek kültüre uygun bir aktarımın izleyici ve yabancı

kültür arasındaki yabancılaşmayı azaltacağını belirtir. Çevirmenler, kültürel öğeleri nasıl temsil edeceklerine ve hangi yöntemleri kullanacaklarına karar verirken aktif bir rol oynarlar (Zojer, 2011).

Kültürel öğeler, bir ülkenin kültürü, tarihi veya coğrafyasıyla ilişkili ve çeviride ciddi zorluklar yaratan dil dışı kaynaklardır. J. Cintas ve A. Remael, kültürel öğeleri coğrafi, etnografik ve sosyo-politik referanslar olarak sınıflandırır. Coğrafi öğeler, yerel hayvan ve bitki türleri gibi unsurları içerirken; etnografik öğeler, gündelik hayata ve sanat-kültür öğelerine dair referansları kapsar. Sosyo-politik öğeler ise idari ve bölgesel birimler, kurumlar ve askeri objeler gibi unsurları içerir (Diaz Cintas & Remael, 2007).

J. Pedersen, kültüre özgü bilgilerin yabancı izleyiciler tarafından daha fazla algılandığını ve bilindiğini ifade eder. Ancak bazı kültürel öğeler, sadece belirli bir izleyici kitlesi tarafından bilinir (Pedersen, 2005).

Chiaro, çeviride aşılması gereken engelleri üçe ayırır: kültüre özgü göndermeler, dile özgü unsurlar ve dil ve kültür eksenlerinde öğeler (Chiaro, 2009). N. Ramiere, çevirmenlerin kültürel öğeleri çevirirken dikkat etmeleri gereken unsurları sekiz başlık altında toplar: kaynak dilsel metin, çoklu edimsel bağlam, kültürel öğenin filmdeki işlevi, teknik kısıtlar, film türü, izleyici kitlesi, dağıtım bağlamı ve genel kültür bağlamı (Ramiere, 2006).

Diller, kültürün ayrılmaz bir parçasıdır ve bu durum, dillerin kelimelerinin farklı bir dile çevrilmesini zorlaştırır. Newmark, kaynak ve hedef diller arasındaki mesafeden ötürü kültürel unsurların çeviride sorun teşkil ettiğini ifade eder. Kültürel öğeler, kaynak kültüre özgü kavramlar olduğundan, bu öğeleri hedef kültürde yeniden oluşturmak zordur (Newmark, 2010).

Newmark, kültürel öğeleri sosyal yaşam, kamu hayatı, çevresel unsurlar, gelenek-görenekler, kişisel yaşam ve kişisel ilgi ve tutkular olarak sınıflandırır. Ancak, edebi eserlerdeki tüm kültürel unsurların bu altı kategoriye tam olarak sığdırılması zor olabilir ve aynı kelime birden fazla kategoriye ait olabilir (Newmark, 2010).

Bazı çeviribilimciler kültürü çevirinin özü olarak kabul ederken, Newmark kültürü çevirinin en büyük engeli olarak görür. Kültürel unsurların çeviride sorun teşkil etmesinin üç ana nedeni vardır: kaynak metindeki öge hedef kültürde mevcut olmayabilir, hedef kültür okuyucusu bu öğelere tahammül edemeyebilir ve bu öğeler alıcı kültüre yabancı gelebilir (Newmark, 2010).

Newmark'ın kültürel öğelerin çeviride yarattığı zorluklar hakkındaki görüşleri, çeviri çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan sorunlara işaret ediyor. Kültürel unsurların çevirisi, sadece dilsel değil aynı zamanda derin kültürel ve toplumsal farkındalık gerektirir. Dillerin, ait oldukları kültürün bir yansıması olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bir kelimenin veya ifadenin birebir çevirisi genellikle mümkün olmaz ve bu da çevirmenin yaratıcılık ve esneklik gerektiren kararlar almasını zorunlu kılar.

Newmark'ın sınıflandırmaları, kültürel öğeleri anlama ve analiz etmede faydalı bir çerçeve sunmakla birlikte, pratikte her zaman yeterli olmayabilir. Edebi eserlerdeki kültürel referanslar, karmaşıklığı ve derinliği nedeniyle tek bir kategoriye sığdırılamayabilir. Bu durum, çevirmenin, metnin anlamını ve duygusunu korurken aynı zamanda okuyucunun anlayabileceği ve takdir edebileceği bir şekilde kültürel öğeleri aktarma çabalarını zorlaştırır.

Çeviribilimcilerin bazılarının kültürü çevirinin özü olarak görmesi, kültürel bağlamın ve yerel renklerin korunmasının çevirinin ana hedeflerinden biri olduğunu vurgular. Ancak, Newmark'ın kültürü bir engel olarak tanımlaması, çevirmenin bu unsurları aktarırken karşılaştığı pratik zorluklara dikkat çeker. Kaynak metindeki bir öğenin hedef kültürde bulunmaması, okuyucuların bu öğelere yabancı kalması veya tahammül edememesi, çevirmenlerin karşılaştığı yaygın sorunlardır. Bu durumlar, çevirmenin hem kaynak metne sadık kalma hem de hedef kitleyi göz önünde bulundurma gerekliliği arasında denge kurmasını zorunlu kılar.

Sonuç olarak, çeviri sürecinde kültürel unsurların aktarımı, çevirmenlerin en büyük meydan okumalarından biridir. Çevirmenin kültürel duyarlılığı ve yaratıcılığı, bu süreçte kilit rol oynar. Her iki kültürü de derinlemesine anlamak ve metnin ruhunu koruyarak kültürel öğeleri adapte edebilmek, başarılı bir çevirinin anahtarıdır. Bu bağlamda, çevirmenlerin deneyim ve bilgi birikimi, çeviri kalitesini doğrudan etkileyen faktörler olarak öne çıkar.

Altyazı Çevirisi ve Kültürel Öğelerin Aktarımı

Altyazı çevirisi, bir dildeki içeriği başka bir dile aktarmakla kalmaz, aynı zamanda kültürel bağlamı da korumak zorundadır. Bu süreç, metni kısaltma, dildeki aktarımı sağlama ve sınırlı alanda yerleştirme gibi aşamalardan geçer. J. Pederson'un belirttiği gibi, dil dışı kültürel referansların çevirisi, çevirmenin çeşitli yöntemler kullanmasını gerektirir. Bu yöntemler arasında silme veya çıkarma da yer alabilir, özellikle kültürel unsurlar metnin bütünlüğüne katkı sağlamıyorsa (Pederson, 2005).

Film çevirilerinde, dilin yanı sıra kültürel kodlama da önemlidir. Ancak kültürel unsurların eşzamanlı aktarımı bazen zor olabilir çünkü bazı kültürel davranışlar görsel olarak ifade edilir ve doğrudan diyaloga aktarılamaz.

Delabastita'ya göre, kültürel bağlam olmadan film çevirisini incelemek imkânsızdır. Çevirmen, kültürel unsurları tespit edip yorumladıktan sonra erek kültüre aktarmalıdır. Bu nedenle, çevirmenin iki dilli ve iki kültürlü olması önemlidir, ancak tam bir aktarım her zaman mümkün olmayabilir (Delabastita, 1989).

Newmark'un önerdiği çeviri yöntemleri, çevirmenin kültürel unsurları aktarımında kullanabileceği araçlar sunar. Ancak çevirmenin kararları, kültürel öğelerin çevirisinde hangi yöntemlerin kullanılacağına belirleyicidir. Çevirmenler, kaynak metindeki replikleri hedef dile en doğru şekilde aktarırken içerik, biçim, alan ve zaman uyumunu dikkate almalıdır. İyi bir altyazı çevirmeni, dilin yanı sıra filmin yapılarını ve ifade araçlarını da tanımalıdır. Bu, çeviribilimsel yeteneklerin gelişimine katkı sağlar ve dilsel ve görsel işaretlerin etkileşimini sağlar (Newmark, 2010).

Sonuç olarak, altyazı çevirmenleri, kültürel aktarımın yanı sıra dilin de bir araçtır. Görevleri, kaynak metindeki anlamı en doğru şekilde hedef dile aktarırken kültürel dengeyi sağlamaktır. Bu, çevirmenin dil bilgisi ve kültürel birikimi kadar yaratıcılığını da gerektirir.

ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER

Bu araştırma, altyazı çevirisinde kültürel unsurların aktarımıyla ilgili çeşitli soruları ve bu sorulara yönelik hipotezleri ele almaktadır. Araştırma sorularımızdan biri, kaynak metnin kültürel öğelerinin altyazı aracılığıyla erek metne aktarılıp aktarmadığını, bir diğeri ise kaynak metnin kültürel öğelerinin erek metne altyazı aracılığıyla nasıl aktardığını irdelemektedir. Bir başka sorumuz ise altyazı çevirilerinde çevirmenin aldığı çeviri kararlarında hangi etkenlerin etkili olduğu ve altyazı çeviri sürecinde çeviri sorunlarının neden olduğu yönündedir. Bununla birlikte altyazı çevirilerinde yabancılaştırma ve yerlileştirme stratejileri kullanılabilirliği sorgulanmaktadır. Önemli araştırma sorularımızdan biri, çeviri stratejileri, teknikleri ve yöntemlerinin altyazı çevirilerinde kültürel öğelerin aktarımında etkili olup olmadığını sorgulamaktadır.

Araştırmanın hipotezleri: “Altyazı çevirilerinde kültürel öğelerin aktarımında bazı kayıplar yaşanmaktadır; altyazı çevirmenin kararlarını etkileyen dilsel ve dil dışı etkenler bulunmaktadır; altyazı çevirilerindeki zorluklar, dil ve kültür farklılıklarından kaynaklanmaktadır; altyazı çevirilerinde yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejileri kullanılabilirlikte; altyazı çevirisinde karşılaşılan sorunların üstesinden gelmek için kullanılan çeviri yöntemleri ve teknikleri, yardımcı olabileceği gibi, filmin anlamında bozulmalara da yol açabilir” olarak belirlenmiştir.

Bu araştırma soruları ve hipotezler, altyazı çevirisindeki kültürel aktarımın karmaşıklığını ve çeşitli etkenlerin rolünü anlamak için bir çerçeve sunar. Araştırma, bu hipotezleri test ederek altyazı çevirisindeki kültürel aktarımın dinamiklerini daha iyi anlamayı amaçlamaktadır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMLERİ

Filmler, farklı kültürlere çevrildikçe, kültürler arası iletişimi sağlamada ve toplumların birbirlerini daha iyi tanımasını teşvik etmede önemli bir rol oynar. Bu sebeple film çevirileri, farklı kültürlerden izleyici grupları arasındaki iletişimin gelişmesinde kritik bir öneme sahiptir. Filmler, çeşitli dillere çevrildiğinde farklı kültürlerin tanınmasını ve anlaşılmasını mümkün kılar.

Kültürel öğelerin çevirilerdeki aktarımını incelemeye yönelik bu çalışmada iki yöntem kullanılmıştır. İlk aşamada, uzman film çevirmenleriyle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatlar, çevirmenlerin kültürel öğeleri nasıl aktardıkları, karşılaştıkları zorluklar ve kullandıkları stratejiler gibi konuları ele almaktadır. İkinci aşamada ise, Marying'in objektif Hermeneutik yöntemi kullanılarak bir film çözümlemesi yapılmıştır. Bu çözümleme, altyazı çevirilerinde kültürel öğelerinin nasıl işlediğini, hangi mesajların iletildiğini ve izleyiciler üzerinde nasıl bir etki bıraktığını anlamak için derinlemesine bir analiz sunmaktadır.

Bu iki aşama, film çevirilerinde kültürel öğelerin aktarımıyla ilgili hem pratik deneyimlerden hem de teorik analizlerden yararlanarak kapsamlı bir inceleme sunmayı amaçlamaktadır.

Mülakat Metodolojisi

Mülakat tekniği, araştırma verileri toplamak için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir ve bu çalışmanın amacına ve sorununa uygun bir veri toplama tekniğidir. Mülakatlar, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olarak tanımlanır ve genellikle yüz yüze veya telefon ve televizyon gibi iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilir. Mülakatlar, görüşme amacına, katılımcı sayısına ve kurallarına bağlı olarak çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir.

Bu çalışmada kullanılan mülakatlar, uzman film çevirmenlerinin tecrübelerini ve düşüncelerini derinlemesine anlamak için yapılandırılmış bir yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış bir mülakat şekli tercih edilmiş ve açık uçlu sorular kullanılarak katılımcıların kendi düşüncelerini serbestçe ifade etmeleri amaçlanmıştır.

Yapılandırılmış mülakatlar ile yapılandırılmamış mülakatlar arasında bir ara form olan yarı yapılandırılmış mülakatlar, hem araştırmacının belirli konuları ele almasını sağlar hem de katılımcıların serbestçe ifade etmelerine olanak tanır. Bu mülakat türü, katılımcıların görüşlerini derinlemesine anlamak ve çeşitli düşünceleri ortaya çıkarmak için etkili bir yol sunar (Merriam, 2013, 86).

Bu şekilde, çalışmanın amacına ve problemine uygun bir veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış mülakatlar kullanılarak, film çevirmenlerinin kültürel öğelerin aktarımıyla ilgili deneyimleri ve görüşleri kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Mülakatlar ve Analiz

Araştırmanın bu aşamasında altyazı çevirmenlerine yöneltilen mülakat soruları ve mülakatlar neticesinde elde edilen verilerin analizi yer almaktadır.

Altyazı çevirileri hakkında daha ayrıntılı bilgi edinebilmek için altyazı çevirmenleriyle bir mülakat gerçekleştirildi. Bu süreçte, mülakat sorularından elde edilen veriler karşılaştırılarak analiz edildi. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanıldığından, altyazı çevirmenlerine açık uçlu sorular yöneltildi ve her bir çevirmen kendi düşüncelerine göre bu soruları yanıtladı. Mülakat yöntemi, altyazı çevirileri konusunda deneyim sahibi uzman ve kişilerden bilgi toplamak amacıyla kullanıldı. Mülakat soruları tek tek incelenip karşılaştırılarak analiz edildi. Mülakatımıza 6 altyazı çevirmeni (4 Erkek, 2 Kadın) katılmıştır ve mülakatımız 11 sorudan oluşmaktadır.

Soru 1: Altyazı Çevirmeninde Bulunması Gereken Nitelikler Nelerdir?

Katılımcılar, altyazı çevirmeninin kaynak ve erek dilleri ve kültürleri hâkim olması gerektiğini vurguladılar. Bunun yanı sıra, iletişim becerileri, pratik zekâ, senkronizasyon yeteneği ve konu hâkimiyeti gibi özelliklerin önemli olduğunu belirttiler. Ayrıca, sağlıklı bir çeviri yapabilmek için uygun dinlenme ve uyku düzenine de dikkat çekildi.

Soru 2: İyi Bir Altyazı Çevirisinin Özellikleri Nelerdir?

İyi bir altyazı çevirisinin, her iki kültüre hakimiyet, anlatımın tutarlılığı, anlam bozukluklarının olmaması, gramer kurallarına uygunluk ve karakter tahlili gibi özellikler taşıması gerektiği üzerinde duruldu.

Soru 3: Altyazı Çevirilerinde Kültürel Öğeler Nasıl Ele Alınmalıdır? Nelere Dikkat Edilmelidir?

Kültürel öğelerin doğru bir şekilde aktarılması için çevirmenin seyirci kitlesini ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurması gerektiği belirtildi. Ayrıca, yerelleştirme ve yabancılaştırma gibi stratejilerin kullanılması gerektiği üzerinde duruldu.

Soru 4: Altyazı Çevirilerinde, Kültürel Öğelerin Aktarımında Ne Tür Zorluklarla Karşılaşırsınız?

Zaman ve alan kısıtlılığı, dildeki eşdeğerlerin bulunmaması, teknik zorluklar ve kültürel öğelerin anlaşılabilirliği gibi zorluklarla karşılaşıldığı belirtildi. Ayrıca, bilinmeyen kültürel öğelerin araştırılması ve çeviri sonrası açıklama yapılması gerekliliği üzerinde duruldu.

Soru 5: Altyazı Çevirilerinde Nasıl Bir Çeviri Stratejisi İzlersiniz?

Katılımcılar, izle-çevir stratejisi, tutarlılık, bilgi sahibi olma ve izleyici tepkilerine göre esneklik gibi farklı stratejileri tercih ettiklerini ifade ettiler. Her çevirmenin kendi çalışma tarzının olduğu ve çeviri stratejisinin çeşitli faktörlere göre belirlendiği vurgulandı.

Bu cevaplar doğrultusunda her bir çevirmenin kendi çalışma tarzının olduğu ve çeviri stratejisini farklı etkenlere göre belirlediği ortaya çıktı.

Soru 6: Çeviri Stratejileri, Altyazı Çevirilerinde Kültürel Öğelerin Aktarımında Etkili mi?

Mülakata katılan altyazı çevirmenlerinden dört kişi bu soruyu 'Evet' şeklinde yanıtlarken, iki kişi 'Kararsız' olduğunu belirtmiştir.

Soru 7: Altyazı Çevirilerinde Kullandığınız Çeviri Yöntemleri (Teknikler) Var mı? Varsa Hangileridir?

Üç katılımcı bu soruya yanıt vermezken, bir katılımcı belirli bir yöntem kullanmadığını ifade etmiştir. Profesyonel bir çevirmen olmadığını belirten bir katılımcı, bu yüzden belirli bir yöntem kullanmadığını söylemiştir. Bir diğer katılımcı, kültürel yapıları olabildiğince hedef kültüre adapte etmenin daha kusursuz bir altyazı sağladığını belirtmiştir. Başka bir katılımcı ise bazen Skopos kuramından yararlandığını, ancak çeviri yönteminin genellikle metne bağlı olarak değiştiğini ifade etmiştir.

Soru 8: Altyazı Çevirilerinde 'Yabancılaştırma' veya 'Yerleştirme' Var mı? Varsa Hangisini Tercih Edersiniz?

Katılımcıların beşi, altyazı çevirilerinde hem yerlileştirme hem de yabancılaştırma yöntemlerinin kullanıldığını belirtmiş ve her iki yöntemin de uygulandığını ifade etmiştir. Ancak bir katılımcı yalnızca yerlileştirme yöntemini tercih ettiğini belirtmiştir.

Soru 9: Çevirmenin Aldığı Kararlarda İşveren Etkin midir?

Dört katılımcı, çeviri kararlarında işverenin etkili olduğunu belirtirken, ikisi bu durumun duruma bağlı olarak değişebileceğini ifade etmiştir.

Soru 10: Altyazı Çevirilerinde Nasıl Bir Çeviri Süreci Söz Konusudur? (Çevrilecek Metnin Gelmesi ve Teslim Edilmesi)

Her bir katılımcı kendi çeviri süreciyle ilgili bilgiler vermiştir. Genel olarak, işveren tarafından çevrilecek metin gönderilir ve çevirmen bu metni çevirir, senkronlar ve teslim eder.

Soru 11: Kullandığımız Belirli Altyazı Çeviri Programları Var mı?

Katılımcıların çoğunluğu Subtitle Workshop'u en çok tercih edilen çeviri programı olarak belirtirken, diğer kullanılan programlar arasında Visual Subsync, Spot, Photosript, Subedit, FAB Subtitler gibi seçenekler bulunmaktadır. Katılımcılardan bir tanesi herhangi bir altyazı çeviri programı kullanmadığını belirtmiştir.

Film Analizi - Nesnel Yorumlama Yöntemi

Kodlar, bir kültür veya alt kültürün üyelerinin paylaştığı bir anlam sistemini ifade eder. Bu anlam sistemleri, göstergeler ve bu göstergelerin kullanımıyla ilgili kurallar veya uzlaşılardan oluşur. İncelemek üzere ele aldığımız filmdeki kodları çözümlmek için içerik çözümlmesi yöntemi kullanılmıştır (Lamnek, 1989).

İçerik çözümlmesi, metinler, söylemler, filmler ve resimler gibi farklı medya formlarıyla gerçekleştirilebilir. Bu çalışmada, filmlerin içerik çözümlmesi, *objektive Hermeneutik - nesnel yorumlama yöntemi* kullanılarak yapılmıştır. Bu yöntem, filmde yer alan eylemler, ekran düzeni, kamera kullanımı ve müziği analiz etmeyi sağlar (Mayring, 2002).

Nesnel yorumlama yöntemi, öznel anlamların altında yatan nesnel anlam yapılarını keşfetmeyi amaçlar. Bu yöntem, metnin temelindeki yapıları yeniden kurar ve öznel anlamlar ile nesnel anlam yapıları arasındaki ilişkiyi inceler. Bu çalışmada, filmdeki kültürel öğelerin aktarımını değerlendirmek amacıyla nesnel yorumlama yöntemi kullanılmaktadır.

“Mayring’e göre nesnel yorumlama yöntemi dört adımdan oluşur (Mayring, 2002)”:

1. Araştırma sorusunun belirlenmesi: Filmdeki kültürel öğelerin altyazı çevirileriyle nasıl aktarıldığını belirlemek için bir araştırma sorusu belirlenir.
2. İlk çözümleme: Verilerin genel şartları analiz edilir ve seçilen materyal genel hatlarıyla tanımlanır.
3. Geniş metin çözümlmesi: Belirlenen materyal ardışık sekanslara ayrılır ve bunlar sırasıyla analiz edilir.
4. Temel analiz: Araştırma sorusuyla bağlantılı olan farklı sonuçlar birbirleriyle karşılaştırılır ve değerlendirilir.

Bu çalışmada, nesnel yorumlama yöntemi kullanılarak "Unsere Mütter, unsere Väter" filminin altyazıları incelenerek ve filmdeki kültürel öğelerin aktarımı üzerine analizler yapılmaktadır.

Film Çözümlemesi – Örnek Analizi

Araştırmanın bu aşamasında Alman yapımı olan “Unsere Mütter, unsere Väter” adlı filmin söylem çözümlmesi gerçekleştirilerek, kaynak metnin kültürel öğelerinin erek metne aktarılıp aktarılmadığı ve çevirmenin çeviri kararlarının ve kullandığı çeviri yöntem ve tekniklerinin erek metinde nasıl yansıtıldığı nesnel yorumlama yöntemi ile incelenmektedir.

Aşama 1: Araştırma Sorularının Oluşturulması

İlk aşamada, çözümlenecek film için araştırma soruları belirlenmiştir.

Araştırmamızın önemli sorularından biri, kaynak metnin kültürel öğelerinin hedef metne aktarılıp aktarılmadığıdır. Ayrıca, çevirmenin aldığı çeviri kararları ile kullandığı yöntem ve tekniklerin hedef metinde gözlemlenip gözlemlenemeyeceği de incelenmektedir.

Bu soruların yanıtlanması için seçilen film analiz edilerek, çıkarımlarda bulunmaktadır.

Aşama 2: Materyalin Belirlenmesi

Çözümenecek materyal, Alman yapımı olan ve üç bölümden oluşan "Unsere Mütter, unsere Väter" adlı film olarak belirlenmiştir. Film üç bölümden oluşmaktadır:

- 1. Bölüm: Eine andere Zeit (Farklı bir Zaman)
- 2. Bölüm: Ein anderer Krieg (Farklı bir Savaş)
- 3. Bölüm: Ein anderes Land (Farklı bir Ülke)

"Unsere Mütter, unsere Väter" adlı film, 2. Dünya Savaşı sırasında Almanya'da geçen bir mini dizi olarak tanımlanabilir. Almanca olarak yapılan bu yapıım, 2013 yılında yayınlanmıştır. Film, beş Alman gencinin yaşadığı deneyimleri, savaşın etkilerini ve Nazi rejiminin insanlar üzerindeki etkisini ele alır.

Hikaye, beş ana karakter üzerinden ilerler: Wilhelm, Friedhelm, Greta, Charlotte ve Viktor. Wilhelm ve Friedhelm, Nazi Almanyası'nın bir parçası olarak savaşa katılmış iki kardeşdir. Greta, Almanya'nın klasik bir Alman kızı olarak kendi kariyeri için mücadele ederken, Charlotte, Yahudi bir kadın olarak Nazi rejiminin zulmünden kaçmaya çalışır. Viktor ise bir Yahudi olarak zorluklarla dolu bir hayat yaşar.

Film, her karakterin savaşın etkileri altında nasıl değiştiğini, yaşadığı zorlukları ve iç çatışmaları ele alarak savaşın insanlar üzerindeki psikolojik ve duygusal etkilerini derinlemesine inceler. Ayrıca, karakterlerin yaşadığı deneyimler aracılığıyla savaşın yıkıcı etkileri ve insanlık üzerindeki trajik sonuçlarına odaklanır.

"Unsere Mütter, unsere Väter", savaşın karmaşıklığını ve insan doğasının derinliklerindeki çelişkileri araştırırken, seyircilere savaşın gerçek yüzünü göstermeyi amaçlar. Bu nedenle, film sadece tarihsel bir dönemi değil, aynı zamanda insanın içsel mücadelelerini ve savaşın yıkıcı etkilerini de ele alır.

Aşama 3: İçerik Çözümlemesi

Detaylı metin çözümlemesi gerçekleştirmek amacıyla bu aşamada, "Unsere Mütter, unsere Väter" filminin metninden kesitler seçilerek her bir kesit ayrı ayrı ele alınarak çözümlenmektedir. Her bir bölüm, filmdeki kültürel öğelerin çeviri kararları, çeviri yöntemleri, teknikleri ve yaklaşımları ile nasıl aktarıldığını incelemek için altyazı çevirisiyle karşılaştırılmaktadır. Bu çözümleme, filmdeki kültürel unsurların etkili bir şekilde aktarılıp aktarılmadığını belirlemeye yardımcı olmaktadır. Aşağıda tezimizde yer alan ve ehemmiyetli bazı örneklemeler yer almaktadır:

"Unsere Mütter, unsere Väter" isimli filmimiz 3 bölümden oluşmaktadır ve Türkçe altyazı çevirisini Berk Ersever isimli çevirmen gerçekleştirmiştir.

1. BÖLÜM: Eine andere Zeit - Farklı bir zaman

Öge 1:

Kaynak öge: Es geht um nichts weniger als die Zukunft Deutschlands.

Altyazı: Almanya'nın geleceği sizlerin elinde."

(00:02:01)

Analiz: "Wilhelm ve Friedhelm'in babası, onlar için savaşın önemini ve anlamını anlatır ve Almanya'nın geleceğinin söz konusu olduğunu vurgular. Kaynak metinde vurgulanmak istenen Almanya'nın geleceğinin her şeyden daha önemli olduğudur, ancak altyazı erek metninde bu anlam kaynak metinde olduğundan farklı aktarılmıştır."

Öge 2:

Kaynak öge: Vielleicht wird ja doch noch was aus dir.

Altyazı: Belki adam olursun."

(00:02:16)

Analiz: "Babası Friedhelm'i küçümser şekilde konuşur ve belki bir umut onunda abisi gibi başarılı bir asker olabileceğini düşünür. Kaynak metinde baba belki senden de bir şeyler olur şeklinde Friedhelm'i küçümser şekilde bir söylemde bulunur. Çevirmen burada yerlileştirme stratejisini kullanarak altyazı çevirisini erek kültürün normlarına göre gerçekleştirmiştir."

Öge 3:

“**Kaynak öge:** Bring mal dem Unteroffizier noch ein Korn aufs Haus und die Rechnung.

Altyazı: Asubstaya bir tane daha Korn, bir de hesabı getir.”

(00:03:23)

Analiz: “Greta, bir birahane çalışmaktadır ve patronu ona hesabı getirmesini ve bir bira daha vermesini söyler. Ayrıca, bu biranın müesseseden olduğunu belirtir. 'Korn', belirli bir bira türüdür ve çevirmen, yabancılaştırma stratejisini kullanarak bu kavramı kaynak metinde olduğu gibi hedef metine aktarmıştır. Altyazı çevirisinde bu biranın ücretsiz olduğu belirtilmemiş, dolayısıyla kaynak metin eksik aktarılmıştır. Ancak, bu eksiklik çevirmenin karakter ve zaman sınırlamalarından dolayı yaptığı bir tercih olabilir.”

Öge 4:

“**Kaynak öge:** Wenn ich morgen falle, dann wirde Ihnen das Herz brechen.

Altyazı: Yarın ölürsem, kalbiniz kırılacak.

Kaynak öge: Wenn Sie fallen Herr Offizier, dann nur im Rindstahl.

Altyazı: Çeviri yok”

(00:03:52)

Analiz: “Bu sahnede, Greta, kendisinden bir öpücük isteyen sarhoş bir askeri birahaneden uzaklaştırmaya çalışırken aralarında geçen diyalog yer alır. Almanca 'fallen' fiili birçok anlama gelir. Sarhoş asker bu fiili 'ölmek' anlamında kullanırken, Greta ise 'düşmek' anlamında kullanır. Ancak, çevirmen sarhoş askerin sözlerini hedef metne aktarırken Greta'nın sözlerini çevirmemiştir. Çevirmenin bu kararı almasının çeşitli sebepleri olabilir, ancak bu durum çevirinin eksik aktarılmasına ve anlam kaybına neden olmuştur.”

Öge 5:

“**Kaynak öge:** Das tausend jaehrige Reich bleibt ewig.

Altyazı: Bin yıllık krallık ebediyen sürecek.”

(00:04:34)

Analiz: “*Das tausendjährige Reich*, Cintas ve Remael'in kültürel öğeler sınıflandırmasına göre sosyo-politik öğeler kategorisine girer ve idari ile bölgesel birimler altında sınıflandırılabilir. Çevirmen 'Reich' kavramını 'krallık' olarak çevirmiştir; ancak, Türkçede bu terimin karşılığı daha çok 'imparatorluk' olarak kullanılmaktadır. Ramiere'e göre çevirmen kültürel öğelerin çevirisinde dikkat etmesi gerektiği bazı noktaları vurgular. Çevirmen bu kesitte kültürel öğenin işlevine ve önemine dikkat etmeliydi.”

Öge 6:

“**Kaynak öge:** Wir waren alle im selben Viertel aufgewachsen.

Altyazı: Aynı mahallede büyüdük...

Kaynak öge: Und kannten uns seit wir Kinder waren.

Altyazı:... ve birbirimizi çocukluktan beri tanırdık.”

(00:05:51)

Analiz: “Wilhelm, arkadaşlık hikâyelerini anlatırken çocukluktan beri tanıştıklarını ve aynı mahallede büyüdüklerini belirtir. Çevirmen, bu kesitte yerleşme stratejisini kullanarak 'Viertel' kavramını hedef kültür normlarına uygun şekilde 'mahalle' olarak çevirmiştir. Çevirmen, kaynak kültür ile hedef kültür arasındaki örtüşümü dikkate alarak etkili bir çeviri yapmıştır.”

Öge 7:

“**Kaynak öge:** Charly unser Nesthäkchen ...

Altyazı: Charly en küçüğümüz ...

Kaynak öge:... will seit Kriegsbeginn ihren Dienst fürs Vaterland leisten.

Altyazı:... Babavatan için görevini yerine getirmek istiyor.”

(00:06:03)

Analiz: “Wilhelm, arkadaşlarını tanıtırken Charlotte’dan başlar ve onu 'Nesthäkchen' terimiyle nitelendirir. Bu sözcük, kaynak kültürde ailenin en küçük üyesini ifade eder. Çevirmen, burada kaynak kültürün bu ögesini hedef kültüre başarılı bir şekilde aktarmış ve anlamını koruyarak karşılığını sağlamıştır.”

“Wilhelm ayrıca Charlotte’nin savaş başladığından beri vatani için görev yapmak istediğini belirtir. Ancak, çevirmen bu kesitte kaynak kültürde kullanılan 'Vaterland' kelimesini kelimesi kelimesine çeviri yöntemiyle 'babavatan' olarak aktarmıştır. Oysaki, bu sözcüğün hedef kültürdeki karşılığı 'anavatan' olarak kullanılır. Çevirmen, anlam odaklı bir çeviri yaklaşımı benimsemiş olabilir, ancak bu bağlamda kültürel eşdeğerliği sağlayamamıştır.”

“Çevirmen bu kesitte aynı zamanda kaynak metinde belirtilen ‘seit Kriegsbeginn’ sözcüklerini eksiltme tekniğini kullanarak çıkarmıştır. Erek metinde Charlotte’nin savaş başladığından beri görevini yerine getirmek istediği belirtilmemiştir. Karakter sayısı, çevirmenin çeviri kararlarını yönlendirmiş olabilir.”

Öge 8:

“Kaynak öge: Zum Wohle Leutnant.

Altyazı: Emredersiniz Teğmenim.”

(00:21:45)

Analiz: “Wilhelm askerlerinden birine emir verir ve askeri emrine itaat eder. Çevirmen burada kaynak metinde konuşma dilinde kullanılmış ‘Zum Wohle’ söylemini, Türkçe’de askeriye de kullanılan karşılığı erek metne aktarmıştır ve böylelikle kaynak kültür ve erek kültür arasındaki kültürel örtüşümü sağlamıştır.”

Öge 9:

“Kaynak öge: Deine kommunistischen Genossen scheinen die Überlegenheit der Arischen Rasse ja zu begreifen

Altyazı: Yoldaşlar aryan ırkın üstlüğünü anlamışlar galiba.”

(00:26:55)

Analiz: “Alman askerlerden biri, Friedhelm’i duyarlı ve hassas kişiliğinden dolayı yetersiz bir asker olarak görür. Ona yönelerek işgal altındaki Rus vatandaşlarına bakar ve imalı bir şekilde ‘Senin komünist yoldaşların Aryan ırkının üstünlüğünü anlamış gibi görünüyorlar’ der. Bu ifadede Alman asker, Aryan ırkını üstün ırk olarak tanımlamaktadır. Çevirmen, bu iki satırı kısaltma tekniğiyle olabildiğince sadeleştirmeye çalışmış, ancak zamir kullanılmadığı için anlam kargaşası oluşabilir. Çevirmenin basitleştirme amacıyla kullandığı bu teknik, erek kitlede yanlış anlaşılmalara yol açabilir.”

Öge 10:

“Kaynak öge: Das Ende des Blitzkrieges.

Altyazı: Blietzkrieg’in sonu.”

(01:01:59)

Analiz: “Savaş Alman ordusunu artık zorlamaya başlamıştır. Wilhelm umudunu yavaşça yitirir. Almanya’nın Rusya’da başlatmış olduğu ani saldırı ‘Blitzkrieg’ sona ermiştir. Çevirmen bu kesitte yabancılaştırma yöntemini kullanarak bu kavramı erek metne olduğu gibi aktarmayı tercih etmiştir. Ancak erek kültürde ‘Blitzkrieg’ kavramını karşılayacak terimler mevcuttur; örneğin ‘yıldırım harekâtı’ terimi erek metinde kullanılabilirdi.”

2. BÖLÜM Ein anderer Krieg - Farklı bir Savaş

Öge 11:

“Kaynak öge: Sei mal Vorsichtig, dass sowas nicht zu falschen Ohren kommt.

Altyazı: Dikkat et de bu dediklerin

Yanlış kişilerin kulağına gitmesin.”

(00:11:21)

Analiz: “Charlotte Yahudi olduğu için ihbar ettiği Liljana yüzünden vicdan azabı çeker. Hemşire arkadaşına endişesini dile getirir ve Liljana’yı merak ettiğini belirtir. Hemşire arkadaşı ise onu uyarır ve onun bir Yahudi düşmanı olduğundan dolayı sözlerine dikkat etmesini söyler. Kaynak metinde kaynak kültüre ait bir deyiş –

konuşma kalıbı kullanılmıştır “zu falschen Ohren kommen”. Çevirmen bu kesitte bu deyişî erek kültüre en uygun şekilde aktarmıştır. Erek metinde hemşirenin yaptığı uyarı ifadesi ve tavrı erek kitleye ulaşır.”

Öge 12:

“Kaynak öge: Du Flegel!

Altyazı: İt herif!”

(00:12:07)

Analiz: “Greta, haftalardır haber alamadığı SS subayı sevgilisi bir anda evine gelince ve ona yakınlaşmaya çalışınca sinirlenir ve ona kaba ve terbiyesiz olduğunu belirten bir terim kullanır. Çevirmen, bu kesitte kaynak metne göre daha ağır bir hakaret sözcüğü kullanmayı tercih etmiştir. Bu çeviri kararını etkileyen faktörlerden biri, filmin internet üzerinden izlenmesi ve dolayısıyla sansür kurallarının altyazı çevirilerinde dikkate alınmak zorunda olunmamasıdır.”

Öge 13:

“Kaynak öge: Los gibt’s ihnen Jungs! Fresst Kruppstahl!

Altyazı: Öldürün onları çocuklar! Alman demirinin tadına baksınlar!”

(00:34:00)

Analiz: “Alman askerler, Rus ordusunda saldırmak üzere yola çıkan ve üzerlerinden uçup giden Alman uçaklarına seslenir. Kaynak metinde kullanılan “gibt’s ihnen Jungs” kalıbı kaynak kültürde günlük konuşma dilinde kullanılır ve erek kültürde “gününü göstermek” anlamına gelebilir. Çevirmen daha açıklayıcı bir erek metin oluşturarak askerlerin öldürmez arzusunu dile getirmiştir. “Kruppstahl” kelimesi Adolf Hitler’in gençler üzerine bir benzetme yapması ile askerler arasında kullanılır hale gelmiştir. Ona göre Alman gençleri demir gibi sert olmalıdır. Çevirmen bu kesitte kaynak kültürün ögesini erek kültür normlarına uygun olarak ele almıştır ve kaynak kültürde kullanılan demiri genişletme tekniği ile kültürel farklılıklar nedeniyle erek metinde küçük bir açıklama yaparak “Alman demiri” olarak nitelendirmiştir.”

Kesit 14:

“Kaynak öge: Ich bin ein deutscher Kollaborateur.

Altyazı: Viktorun boynunda asılan yazı. Çeviri yok.”

(01:27:18)

Analiz: “Victor, Polonyalı esir kız ile birlikte Yahudi kamplarına giden trenden kaçmayı başarır ve onunla birlikte Partizanlara katılır. Partizanlar, Alman askerlerine tuzak kurmak için Victor’a bir görev verirler. Victor, yaralanmış gibi yaparak bir ağaca bağlanır ve boynunda ‘Ben Alman işbirlikçisiyim’ yazılı bir levha asılıdır. Çevirmen, bu levhayı çevirmeyi tercih etmemiştir. Ancak levha yaklaşık 40 saniye boyunca ekranda görünür ve izleyici için çevrilmesi gereklidir. Carroll ve Ivarsson’un altyazı kılavuzuna göre, görseldeki tüm yazılı bilgiler, mümkün olan her durumda çevrilmeli ve altyazıya eklenmelidir.”

3. BÖLÜM: Ein anderes Land - Farklı bir Ülke

Öge 15:

“Kaynak öge: Eine Bande feiger Vaterlandsveraeeter hat eine Attentat an den Führer ausgeführt.

Altyazı: Birkaç korkak vatan haini...

... Führer’e bir suikast girişiminde bulundu.

Kaynak öge: Es gibt eine Vorhersehung für Deutschland und die heisst Adolf Hitler.

Altyazı: Almanya’nın bir rüyası var. Onun adı Adolf Hitler.”

(00:37:20)

Analiz: “Bir SS subayı, savaştan kaçmaya çalışan veya pes eden askerlere hitap ederek Adolf Hitler’e suikast girişiminde bulunulduğunu, fakat Hitler’in hâlâ hayatta olduğunu ve Almanya’nın kurtarıcısı olduğunu ifade eder. Çevirmen, bu kesitte altyazıyı zamanlama, uzunluk ve imla kurallarına uygun şekilde düzenlemiştir. Kaynak metin uzun olduğu için hedef metni iki ayrı görüntüde ikişer satır halinde sunmuştur.”

Öge 16:

“**Kaynak öge:** Die Russen sind keine Untermenschen, wie man uns eingeredet hat.

Altyazı: Ruslar bize söylendiği gibi düşük ırk değil.”

(00:38:53)

Analiz: “Almanlar savaşı kaybetmiştir. Askerlere silahlarını bırakmaları için bir anons yapılır ve bu anonsu yıllarca kandırıldıklarına dair bir konuşma yer alır. Çevirmen, bu kesitte hedef odaklı bir çeviri yaklaşımı benimsemiş ve kelimesi kelimesine çeviri yapmaktan kaçınmıştır. Kaynak metinde kullanılan '*Untermensch*' terimini 'düşük ırk' şeklinde çevirmiştir; ancak, hedef kültürde böyle bir kullanım yoktur. '*Alt düzey insanı –alt sınıf insanı*' şeklinde bir çeviri daha uygun ve anlamlı olabilirdi.”

Aşama 4: Temel Analiz

İnceleme sürecinden elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırma sorularının yanıtları ortaya konacak ve filmdeki kültürel öğelerin erek metne nasıl aktarıldığı, çevirmenin çeviri kararları ve kullandığı yöntem ve tekniklerin nasıl yansıtıldığı değerlendirilecektir. Bu sonuçlar ışığında çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Bu aşamada, "Unsere Mütter, Unsere Väter" adlı filmin içerik analizine dayalı olarak elde edilen veriler değerlendirilecektir. Araştırma soruları, bu analiz sonucunda elde edilen bilgilerle yanıtlanmaya çalışılacaktır. İlk olarak, elde edilen veriler sınıflandırılacak ve ardından filmde alınan örnek sahnelerle detaylandırılarak açıklanacaktır.

Çeviri tekniği ve çeviri yöntemleri:

İncelenen film kesitlerinde, çevirmenin çeşitli çeviri teknik ve yöntemlerini uyguladığı tespit edilmiştir. Eksiltme, genişletme, kısaltma, kaldırma ve benzetme gibi teknikler kullanarak, altyazı çevirisini en uygun şekilde gerçekleştirmiştir. Örneğin, eksiltme tekniği öge 7'de, genişletme tekniği öge 13'de ve kısaltma tekniği öge 9'da kullanılmıştır. Bu teknikler, altyazı çevirisinin zamanlama ve uzunluk kurallarına uygun olmasını ve kaynak metnin anlamının erek kitleye eksiksiz şekilde aktarılmasını sağlamıştır. Çevirmen, gereksiz teknik kullanımından kaçınmaya çalışmış, ancak kaynak metnin zorlu bölümleri ve altyazı çevirisinin kısıtlamaları bu tekniklerden faydalanmasını zorunlu kılmıştır. Başarılı bir altyazı çevirisi elde edilse de, yanlış ve gereksiz teknik uygulamaları hatalı çevirilere sebep olabilmektedir.

Altyazı çeviri kuralları:

Cintas ve Remael, altyazı çevirilerinde uzunluk, zamanlama ve imla kurallarının önemini vurgulamışlardır (Diaz Cintas & Remael, 2007). İncelenen "Unsere Mütter, Unsere Väter" filmi üzerinden yapılan analizde, çevirmenin bu unsurları dikkate alarak çeviri kararlarını verdiği tespit edilmiştir. Çevirmen, altyazıların diyaloglarla uyumlu olmasına özen göstermiş ve diyalogların konuşma ritmini yansıtmasını sağlamıştır. Altyazılar, film boyunca belirlenen süre zarfında ekranda kalmış ve altı saniye sınırını korumuştur. Altyazılar, standart bir şekilde ekranın altında, beyaz renkte ve Arial yazı tipiyle sunulmuştur. Karakter sayısı azami sınırın üzerinde olmamış ve iki satırdan fazla satır kullanılmamıştır. Uzun kaynak metin kesitlerinde, çevirmen altyazıları kısaltarak ve zamanlamaya dikkat ederek hedef kitleye en uygun şekilde aktarım sağlamıştır. Bu durum, imla kurallarının uygulanmasında da geçerlidir (Bkz. öge 12 ve 15). Film çözümlemesi sonucunda, çevirmenin imla kurallarını dikkate alarak kaynak metnin anlamını erek kitleye etkili bir şekilde aktarabildiği gözlemlenmiştir. Sözlü kaynak metinlerin yazılı hale getirilmesinde aynı etkiyi elde etmek zordur, ancak çevirmen imla kurallarına dikkat ederek ve bunlardan faydalanarak gerekli etkiyi oluşturmuş ve oyuncunun söylemini hedef kitleye aynı etkiyle aktarabilmektedir.

Çeviri yaklaşımı:

Yapılan film çözümlemesi sonucunda, kültürel öğelerin aktarımı açısından çevirmenin benimsediği çeviri yaklaşımının oldukça etkili olduğu anlaşılmıştır. İncelenen altyazı çevirisinde, çevirmenin değişken bir yaklaşım sergilediği görülmüştür. Metnin genelinde erek odaklı bir çeviri stratejisi benimsenmiş (Bkz. öge 7, 8, 11 ve 13), ancak bazı bölümlerde kaynak metne sadık kalarak sözcüğü sözcüğüne çeviriler yapılmıştır (Bkz. öge 7 ve 16). Sözcüğü sözcüğüne çevirilerde, erek metnin anlamında sapmalar ve eksiklikler oluşmuş, bu da erek metnin, kaynak metinden farklı bir şekilde hedef kitleye ulaşmasına yol açmıştır. Bu çeviri stratejisi, hedef metnin eksik, hatalı veya kaynak metinden tamamen farklı bir şekilde hedef kitleye ulaşmasına neden olabilir.

Yapılan inceleme sonucunda, çevirmenin en önemli kararlarından birinin çeviri stratejisini belirlemek olduğu gözlemlenmiştir. Çeviri stratejisinin, başarılı ve etkili bir çeviri oluşturmak için kritik bir rol oynadığı ve böylece

kültürel öğelerin aktarımı üzerinde de etkili olduğu tespit edilmiştir. İncelenen kesitler üzerinden, kültürel öğeleri doğru şekilde aktarabilmek için yalnızca çeviri stratejisini belirlemenin yeterli olmadığı, bazı durumlarda araştırma yapmanın da gerekli olduğu anlaşılmıştır. Çevirmen, yabancı olduğu kültürel kavramları önce araştırmalı ve sonra çevirmelidir; aksi takdirde hatalı çeviriler ve anlam kayıpları meydana gelebilir (Bkz. öge 1, 2 ve 4).

Yabancılaştırma ve Yerleştirme Stratejileri

İncelenen film kesitlerinde, çevirmenin yabancılaştırma ve yerleştirme stratejilerini sıkça kullandığı gözlemlenmiştir. Venuti'nin 'Yerleştirme' stratejisi, erek dil ve kültürün özelliklerini ön plana çıkaran bir çeviri yaklaşımını ifade ederken, 'Yabancılaştırma' stratejisi ise kaynak kültürdeki dilsel ve kültürel özellikleri koruyarak bunları erek kültüre taşıyan bir yaklaşımı temsil eder. Yerleştirme, erek okurun beklentilerini ve alışkanlıklarını dikkate alırken, yabancılaştırma, okurları kaynak kültürün dünyasına çekmeyi hedefler. Çevirmenin bu stratejileri kullanma tercihi, çeviri sürecindeki ideolojik ve kültürel nedenlere dayanmaktadır (Venuti, 1998). Bu çeviri kararları, kültürel öğelerin aktarımında oldukça etkili olmuştur.

Ele alınan "Unsere Mütter, Unsere Väter" filmi doğrultusunda, çevirmenin yerleştirme ve yabancılaştırma stratejilerini sıkça kullandığı gözlemlendi. Çevirmen, bazı kesitlerde (öge 3, 6) yerleştirme stratejisi kullanarak erek kültürün normlarına uygun bir aktarım yapmayı tercih ederken, diğer kesitlerde (öge 10) yabancılaştırma stratejisi kullanarak kaynak kültürün özelliklerini korudu. Çevirmenin bu strateji seçimleri, kültürel öğelerin aktarımını doğrudan etkiledi. Genellikle doğru stratejiyi kullanarak anlamı etkili şekilde aktarsa da bazı durumlarda anlam eksik veya hatalı olarak aktarıldı. Bu, çevirmenin strateji seçimlerinin kültürel öğelerin aktarımında ne kadar etkili olduğunu gösterdi.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışma, altyazı çevirilerinin kültürel öğelerin aktarımında karşılaşılan zorlukları ve çözüm yollarını ele almaktadır. Altyazı çevirilerinde dil ve kültür farklılıklarından kaynaklanan kısıtlamalar, çevirmenin işini zorlaştırmaktadır. Özellikle konuşma dilinin yazılı dile aktarılmasında ortaya çıkan sınırlamalar, anlam kayıplarına yol açabilmektedir. Bu durum, özellikle kültürel öğelerin doğru bir şekilde aktarımını engellemektedir.

Araştırma, nitel bir yaklaşım benimseyerek, film altyazı çevirmenleriyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış mülakatlar ve Marying'in objektif yorumlama yöntemi ile yapılan içerik analizleri ile desteklenmiştir. Bu metodolojik çerçeve, çeviri sürecinde kültürel öğelerin nasıl aktarıldığını ve çevirmenlerin karşılaştıkları zorlukları anlamak için kullanılmıştır.

Bulgular altyazı çevirilerinde kültürel unsurların aktarımında önemli kayıpların ve değişikliklerin olduğunu göstermektedir. Özellikle zaman ve alan kısıtlamaları nedeniyle çevirmenlerin bu unsurları sıkça basitleştirdiği veya hedef kültüre uygun bir şekilde uyarladığı görülmüştür. Bu durum, çeviri stratejilerinin ve kararlarının izleyiciye ne derece etkili bir şekilde ulaştığını ve kültürel bağlamın korunmasında ne kadar başarılı olduğunu ortaya koyar.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, çevirmenlerin çeviri kararlarının, izleyici kitlesinin kültürel arka planı, film türü, kaynak ve hedef kültür arasındaki benzerlik ve farklılıklar gibi çeşitli faktörler tarafından şekillendirildiğidir. Bu bağlamda, yabancılaştırma ve yerleştirme stratejilerinin her birinin belirli avantajları ve dezavantajları olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırma, altyazı çevirisinde kültürel öğelerin aktarımında çevirmenlerin karşılaştığı zorlukları ve kullandıkları stratejileri anlamamıza katkı sağlamaktadır. Elde edilen bulgular, çevirmenlerin kültürel bağlamı korurken aynı zamanda hedef izleyiciye anlaşılır bir metin sunma gerekliliği arasında denge kurmaları gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, çeviri eğitiminde kültürel farkındalığın ve dilsel uyumun artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Gelecekteki araştırmalar, farklı film türlerinde veya çeşitli kültürel bağlamlarda altyazı çevirisini inceleyerek, kültürel öğelerin aktarımındaki zorluklar ve stratejiler hakkında daha kapsamlı bir anlayış elde etmeye yönelik olabilir. Ayrıca, altyazı çevirisinin yanı sıra dublaj gibi diğer çeviri türlerinin de incelenmesi, kültürel unsurların farklı çeviri yöntemleriyle nasıl aktarıldığını anlamamıza katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Carroll, M., & Ivarsson, J. (1998). Code of Good Subtitling Practice. In Subtitling. Berlin, Simrishamn: TransEdit.

Chiaro, D. (2009). *Issues in Audiovisual Translation*. In The Routledge Companion to Translation Studies (Ed. by J. Munday). London: Routledge.

- Díaz Cintas, J., & Remael, A. (2007). *Audiovisual Translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Delabastita, D. (1989). Translation and mass communication: Film and TV-translation as evidence of cultural dynamics. *Babel*, 35(4), 193-218.
- Lamnek, S. (1989). *Qualitative Sozialforschung, Band 2 Methoden und Techniken*. Weinheim Basel: Beltz Psychologische Verlagsunion.
- Mayring, P. (2002). *Einführung in die qualitative Sozialforschung*. Weinheim Basel: Beltz Psychologische Verlagsunion.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (S. Turan, Çev.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Newmark, P. (2010). Translation and Culture. In B. Lewandowska-Tomaszczyk & M. Thelen (Eds.), *Meaning in Translation* (s. 171-182).
- Pedersen, J. (2005). How is culture rendered in subtitles? In *Challenges of Multidimensional Translation* (pp. 113-130). Saarbrücken: Muta.
- Ramiere, N. (2006). Reaching a foreign audience: Cultural transfers in audiovisual translation. *JoSTrans: Journal of Specialised Translation*, (6), 152-166.
- Venuti, L. (1998). The American Studies. In M. Baker (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (s. 15-30).
- Yılmaz, M. (2017). *Kültürel Öğelerin Altyazı Çevirilerindeki Aktarımı ve Çeviri Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=h5mzYFpQCfESqlgyIX15tg&no=BoTILJVGYRx3C6oxF2a7Fg>
- Zojer, H. (2011). Cultural references in subtitles. *Babel, Fédération Internationale des Traducteurs (FIT) Revue*, 57(4), 394-413.